

поддержки технического творчества студентов в рамках лабораторий профильных кафедр.

Кроме того, необходимо отметить, что участие студентов в системе технического творчества не должно ограничиваться только изготовлением лабораторных стендов, подготовкой презентационных материалов, программных продуктов и т.д. Деятельность участников центров технического творчества, студентов должна развиваться в рамках научной работы профильных кафедр, участия в хоздоговорных тематиках, выступления на научно-практических конференциях, подготовки научных статей, подготовки и проведения инженерных экспериментов, стать первым шагом в становлении молодых ученых, исследователей.

Этому должна содействовать разнообразная организационная работа в рамках центров технического творчества студентов.

Организационная работа позволяет последовательно и систематически расширять кругозор студентов, знакомит их с историей науки и техники, с работами ученых, изобретателей, с особенностями реального производственного процесса. Она является прочной связью с

производством, популяризирует работу центра, воспитывает дружный, работоспособный коллектив.

Список источников:

1. Васюченко, П.В. Формування професійної компетентності з електротехніки у майбутніх викладачів електроенергетичних дисциплін: дис. к. пед. наук: 13.00.04 [Текст] / П.В.Васюченко. – Чернігів, 2011. – 230 с.
2. Чернюк, А.М. Создание научно-производственного центра «Учтехника» на базе Украинской инженерно-педагогической академии [Текст] / А.М. Чернюк. – Харьков: УИПА, 2011 – с 10, іл.1.
3. Техническое творчество учащихся: Учеб. пособие для студентов пединститутів и учащихся педучилищ по индустр.-пед. спец. [Текст] / Ю.С. Столяров, Д.М. Комский, В.Г. Гетта и др.; под ред. Ю.С. Столярова, Д.М. Комского. – М.: Просвещение, 1989. – 223 с.
4. Абрамова, Н.А., Григорьев, В.С., Зверовщиков, В.З. Изобретательство в техническом творчестве студентов: Учебно-методическое пособие [Текст] / Н.А.Абрамова, В.С.Григорьев и др. – Пенза: Пензенский гос. университет, 2008. – 70 с.

РИЖКОВА М.С.,

старший викладач кафедри загальноінженерних дисциплін
Української інженерно-педагогічної академії,
кандидат педагогічних наук

ХАСАНОВА Л.Р.,

студентка V курсу Української інженерно-педагогічної академії

УДК 37.013(091)

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто основні педагогічні технології, що виникли у першій третині ХХ століття. Увага приділена яскравим представникам педагогічної науки, починаючи від Я.А. Каменського й до 80-х рр. ХХ століття, які зробили вагомий внесок у формування означеного поняття. На основі проаналізованого історичного досвіду виділено найбільш розповсюджені педагогічні технології на сучасному етапі розвитку школи.

Ключові слова: педагогічна технологія, культурно-історичний процес, ретроспективні дослідження, історико-педагогічний аналіз.

В статье рассмотрены основные педагогические технологии, которые появились в первой трети ХХ столетия. Внимание уделяется ярким представителям педагогической науки, начиная с Я.А. Каменского и до 80-х гг. ХХ века, которые внесли ощутимый вклад в формирование данного понятия. На основании проанализированного исторического опыта выделены наиболее распространенные педагогические технологии на современном этапе развития школы.

Ключевые слова: педагогическая технология, культурно-исторический процесс, ретроспективные исследования, историко-педагогический анализ.

This article deals with the basic pedagogical technologies which appeared in the first quarter of the ХХth century. It pays attention to the outstanding representatives of pedagogical science beginning with Y.A. Kamens'kij up to 80ties years of the ХХth century which made a significant contribution to the forming of the above mentioned notion. The most spread pedagogical technologies on the modern level of development of a school on the basis of analyzed historical experience are distinguished.

Key words: pedagogical technologies, cultural historical process, retrospective study analysis, historical pedagogical analysis.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В останні

десятиріччя у прикладному напрямі педагогіки набуває популярності та розповсюдження нова дисципліна, що описує технологію та техніку

організації виховного процесу, майстерність „тонкого дотику” до особистості студента (школяра) в процесі взаємодії з ним педагога, засоби найбільш плідної взаємодії між педагогом та колективом.

Поняття педагогічної технології не є однозначним. Спочатку його пов'язували тільки із застосуванням у навчанні технічних засобів та засобів програмованого навчання. Останнім же часом педагогічну технологію розуміють як нові наукові підходи до аналізу та організації навчального процесу. Російські науковці (Московський державний педагогічний університет) розуміють педагогічну технологію як науково-педагогічне обґрунтування характеру педагогічного впливу на школяра (студента) в процесі взаємодії з ним, науково-педагогічне обґрунтування системи професійних вмінь педагога.

Педагогічною технологією називають також і сукупність необхідних професійних вмінь, що визначають виховний успіх педагогічного впливу, саме той бік роботи педагога, що складає ремесло педагогічної професії.

Традиційні технології апробовані роками і дозволяють вирішувати безліч завдань, що були висунуті суспільством ще наприкінці ХІХ століття. У цей історичний період актуальними були задачі інформування, просвіти тих, хто навчався. Це дозволило за доволі короткий проміжок часу виховати покоління освічених людей, озброєних знаннями та навичками, необхідними для існування в умовах масового виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. До питання педагогічної технології в історичній ретроспективі так чи інакше звертається більшість вчених, що взагалі вивчає даний напрям. Це М.В. Буланова-Топоркова, А.В. Духавнева, В.С. Кукушин, Г.В. Сучков та інші. Серед вітчизняних науковців слід виділити таких вчених як О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та інші.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – проаналізувати основні напрями педагогічних технологій в історичному аспекті, виявити найбільш яскравих представників педагогічної науки, що займалися означеним питанням.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Глибокий аналіз проведених історико-педагогічних досліджень дозволяє стверджувати, що педагогічна технологія була предметом дискусій та наукових суперечок протягом багатьох століть. Практично кожен

видатний педагог звертався до цієї проблеми. Як стверджував Я.А. Коменський, кожного вчителя треба навчити користуватися педагогічним інструментарієм, тільки за цієї умови його робота буде мати високі результати, а місце вчителя – найкращим місцем під сонцем. За словами педагога, школа – це майстерня, що друкує людей, адже вчитель у навчальному процесі користується такими самими засобами для виховання, навчання молоді, як і типографські працівники, коли створюють книгу. Видатний чеський педагог створив педагогічну технологію, що засновувалася на принципі поточної системи виробництва, яка зберегла своє домінуюче положення і в наш час. Основними її елементами є класно-урочна організація діяльності школи, предметність навчання, певні правила викладання навчального матеріалу (наочність, доступність, систематичність, послідовність тощо).

Ідею технологізації навчання підтримував й І.Г. Песталоцці. Він створив „механізм” освіти, спираючись на який кожен вчитель, який має належну підготовку, зможе виховати будь-якого учня.

Але поряд з прихильниками педагогічних технологій почали з'являтися й опоненти, які вважали спробу технологізації освіти неприйнятною, а подекуди навіть шкідливою. Так, представники напрямку „педагогіка творчості” (Гансберг, Лінде, Шаррельман) вважали неприпустимим впливати на унікальну особистість дитини за допомогою заздалегідь визначеної технології. Від технологізації педагогічного процесу відмовилися й прихильники ідей „вільного виховання” (Л.М. Толстой, К.А. Вентцель, І.І. Горбунов-Посадов та інші) [1].

Початок ХХ століття, а саме 20-ті його роки, знаменується формуванням принципово нових ідей щодо педагогічної технології. Згідно з логікою педології, що інтенсивно розвивається у ці роки, розробляються такі стадії педагогічної технології: ретельне вивчення побутових, природних, соціальних, культурних факторів середовища, що обумовлювали розвиток дитини, окремо вивчалися генетичні, фізіологічні, психологічні характеристики дитини, адже головною метою вивчення було відтворення картини життя школяра, його соціалізації та виховання. Наступною стадією було збагачення та розвиток уявлень дитини за рахунок введення його у світ природи, праці та суспільних відносин, в результаті дитина оволодівала тими ціннісними уявленнями, які не могла дати навколишнє мікросередовище.

У 30-х роках ХХ століття у рамках культурно-історичної концепції (Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн та інші) формується ідея, що визначила новий напрям педагогічної технології –

розвиток дитини відбувається під дією навчання та виховання. У цьому контексті унікальною стала технологія А.С. Макаренка, теоретичною основою якої була концепція колективу. Основним елементом педагогічної технології педагога стала виробнича праця дітей. Однак, за словами А.С. Макаренка, праця як виховний засіб, можливий тільки як частина загальної системи та без навчання не має виховної користі.

Як бачимо, період 20-30-х років ХХ століття став часом плідних пошуків, виникненням різноманітних напрямків та наукових педагогічних шкіл, створенням конструктивних педагогічних технологій для вирішення освітньо-виховних завдань, розвитком експериментальної роботи у сфері навчання та виховання. Педагогічні технології цього періоду засновані на різноманітних концептуальних ідеях, показують унікальні способи організації дитячої життєдіяльності, створення нових засобів спілкування „педагог-вихованець”, приклади організації навколишнього середовища, включення його в педагогічний процес.

У 20-роках ХХ століття виникла педагогічна технологія С.Т. Шацького, що була втілена ним у Першій експериментальній станції з народної освіти. В основі знаходилися сформульовані ним принципи навчально-виховної роботи школи. Наприклад, „У центрі життя школи знаходяться не книжкові знання, а трудова діяльність”, „Не діти для школи, а школа для дітей”, „Виховувати не для майбутнього, а для сьогодення” та інші [5].

Прогресивні ідеї вітчизняної та зарубіжної педагогіки було відтворено в педагогічній технології Н.І. Попової та втілені нею в „Школі життя”, теоретичною базою якої була концепція „ілюстративної школи” [3]. Поняття „школа” розглядалося Н.І. Поповою достатньо традиційно: першочерговими вважалися задачі освіти, а навколишня дійсність була базою для застосування отриманих знань чи підтвердження їх об'єктивності. Дослідниця та її однодумці в центрі педагогічної технології поставили проблему організації пізнавальної діяльності дитини, в процесі якої вихованець займає активну позицію дослідника. Зміст цієї діяльності одночасно визначається навчальними програмами, інтересами та потребами дитини. Різноманітні види діяльності (трудова, ігрова, творча та інші) є базою для реалізації пізнавальної діяльності дитини. Функція вчителя при цьому – бути, у першу чергу, організатором діяльності дітей. Взаємовідносини його з вихованцями приймають характер співпраці в різних сферах життєдіяльності. Одним з важливих елементів технології була й суспільна діяльність, яка включала організацію музею та виставок робіт дітей. Заняття в гуртках також мали суспільну спрямованість.

У першій половині 20-х років ХХ століття сформувалася педагогічна технологія В.М. Сороки-Росинського. Створюючи свою технологію педагог разом зі своїм творчим колективом керувався гуманістичною метою: зробити життя молоді безперервним самоствердженням особистості. Основним напрямом розвитку педагогічної технології була організація навчально-пізнавальної та художньої діяльності дітей. Багата бібліотека, гуманітарна освіта багатьох педагогів створювали реальні умови для її втілення.

В організації процесу навчання у школі ім. Достоевського (так називалася експериментальна школа В.М. Сороки-Росинського) були знайдені такі рішення, як диференційоване навчання, яке потребувало поділу дітей за різноманітними показниками інтелектуального розвитку; поєднання розумової пізнавальної діяльності з іншими видами діяльності, що стимулювало гарне емоційне ставлення дітей до навчання; в школі був введений облік, що являв собою своєрідний огляд знань, який дозволяв вихованцям усвідомити суспільну цінність та необхідність набутих знань й отримати визнання своєї діяльності з боку інших.

Головним виховним результатом В.М. Сорока-Росинський вважав те, що діти почували впевненість у своїх можливостях. У педагога також була чітка технологія виховання художнього смаку: від безсистемного читання він приводив вихованців до декламації та інсценювання найкращих творів російської та зарубіжної класичної літератури, а потім – до власної творчості.

Незаперечним значенням створеної педагогічної технології було те, що вона дозволяла перемикати діяльність вихованців з руйнівної на „діяльність суспільно значиму, творчу, осмислену, таку, що орієнтується на високі духовні цінності” [4].

Отже, розглянуті нами педагогічні технології першої третини ХХ століття – унікальне явище в педагогічній науці. Вони включали в себе загальні педагогічні принципи: повагу до свободи та життя кожної дитини; творчий розвиток особистості; введення вихованців у соціальні та особистісно-значимі види діяльності; збагачення зв'язків навчально-виховного закладу з навколишнім світом; формування всебічно розвиненої особистості. Нажаль, набуті позитивні знання означеного періоду зазнали критики та забулися вченими на декілька десятиліть.

Перші спроби повернути із забуття термін „педагогічна технологія” зробили Т.А. Ільїна та М.В. Кларин під час аналізу іноземного досвіду, адже сам термін „освітня технологія” (як будувати навчання та виховання) виник у США у 30-х роках ХХ століття [2]. Це було пов'язано з появою

перших програм аудіовізуального навчання.

Значимо, що вищезазнані педагогічні технології стали певним прообразом сучасних експериментів в цьому напрямі. Науково-технічна революція, яка торкнулася всіх галузей науки, техніки, суспільного життя, освіти, наповнила й педагогіку новим змістом.

У наш час інформаційного суспільства природною була поява різноманітних особистісно-орієнтованих технологій, які базуються на основі активізації діяльності студентів (учнів) та підвищенні ефективності якості навчального процесу. Особистісно-орієнтоване навчання передбачає використання різноманітних форм і методів організації навчальної діяльності, що дозволяють розкрити суб'єктний досвід студентів (учнів).

При цьому перед викладачем постають нові завдання: створення атмосфери зацікавленості кожного студента (учня) в роботі всієї групи; стимулювання їх до виконання завдань без остраху допустити помилку, отримати неправильну відповідь; використання в процесі уроку дидактичного матеріалу; оцінка діяльності студента (учня) не тільки за кінцевим результатом, але й в процесі його досягнення; заохочення прагнення студента (учня) знаходити свій спосіб роботи (розв'язку задачі), аналізувати роботу інших студентів (учнів) на занятті, обирати та опановувати найбільш раціональні; створення педагогічних ситуацій спілкування на занятті, що дозволяють кожному студенту (учню) проявити

ініціативу, самостійність у засобах роботи; створення клімату для природного самовираження студента (учня).

Серед різноманітних напрямів нових педагогічних технологій найбільш універсальними, на думку багатьох вчених, є навчання у співпраці, метод проектів, ігрові технології та диференційований підхід у навчанні. Означені технології дозволяють вирішити основні завдання: розвиток пізнавальних навичок студентів (учнів), вмінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного та творчого мислення.

Таким чином, проаналізовані нами педагогічні технології в ретроспективному аспекті дозволяють стверджувати, що сучасна педагогічна наука представляє собою синтез досягнень практики минулих поколінь, поєднання традиційних елементів набутого досвіду зі здобутками сучасного соціального прогресу.

Список джерел:

1. Вентцель, К.Н. Свободное воспитание / К.Н. Вентцель. – М., 1993. – 371 с.
2. Кларин, М.В. Педагогическая технология / М.В. Кларин. – М., 1989. – 128 с.
3. Попова, Н.И. Школа жизни / Н.И. Попова. – М., 1924. – 210 с.
4. Сорока-Росинский, В.Н. Школа Достоевского / В.Н. Сорока-Росинский. – М., 1978. – 321 с.
5. Шацкий, С.Т. Избранные педагогические сочинения / С.Т. Шацкий. – М., 1980. – 438 с.

КОТЕЛЕВЦЕВА Н.П.,

старший викладач кафедри охорони праці та інженерної педагогіки
Української інженерно-педагогічної академії

УДК 87.7:74:748

ВОЛОДІННЯ КОМУНІКАТИВНИМИ УМІННЯМИ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

У статті розглядаються питання формування комунікативних умінь майбутніх інженерів-педагогів. Дається характеристика основних груп комунікативних умінь та особливості їх практичного засвоєння.

Ключові слова: комунікативні вміння, інженер-педагог, мовлення, комунікація, професійна діяльність.

В статье рассматриваются вопросы формирования коммуникативных умений будущих инженеров-педагогов. Дается характеристика основных групп коммуникативных умений и особенности их практического применения.

Ключевые слова: коммуникативные умения, инженер-педагог, речь, коммуникация, профессиональная деятельность.

The questions of forming of communicative abilities of future engineers-teachers are examined in the article. Description of basic groups of communicative abilities and feature of their practical application is given.

Keywords: communicative abilities, engineer-teacher, speech, communication, professional activity.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку України, який характеризується